

Dnr: S2020/06592

Remissvar SOU 2020:47

Skyddsvärnet anno 1910 anser att det är av yttersta vikt att lämna ett remissvar, då våra verksamheter och målgrupper i allra högsta grad berörs av förändringar i Socialtjänstlagen.

Skyddsvärnet - anno 1910 är en ideell organisation som är religiöst och partipolitiskt obunden. Organisationen har ingen ägare vilket innebär att all vinst återinvesteras i verksamheterna. Skyddsvärnets vision är att förebygga social utslagning i samhället, opinionsbildande och utvecklar socialt arbete. Skyddsvärnet bedriver olika former av socialt utvecklingsarbete för kunder och klienter från hela Sverige. Målet är att stödja individer så att de utökar sin förmåga att nyttja sina egna resurser för att bli fungerande samhällsmedborgare. Skyddsvärnet har ca 80 medarbetare.

Skyddsvärnets verksamhetsidé är att bedriva verksamhet som syftar till social rehabilitering och habilitering inom tre områden;

- Individ och familj
- Arbetsintegrering
- Opinionsarbete

Skyddsvärnet tillhör den idéburna sektorn och är en del av civilsamhället. Skyddsvärnets vision är att förebygga social utslagning i samhället, vara opinionsbildande och utveckla socialt arbete. Kommentarer på utredningen nedan är en sammanfattning av Skyddsvärnets reflektioner utifrån erfarenheter och kunskaper inom området. Skyddsvärnet som medlem i Famna står också bakom deras remissvar.

Vi välkomnar utredningen och dess förslag som helhet. Vi välkomnar även betoningen på det förebyggande arbetet och tillstyrker att detta är centralt för att åtgärda de brister som finns i dagens socialtjänst. Vi välkomnar också utredningens förslag om tydligare jämställdhetsfokus och ett stärkt barnrättsperspektiv.

Skyddsvärnet ställer sig frågande till genomförbarheten och förutsättningarna för kommuner och utförare att svara upp mot målsättningarna. Detta då själva direktivet begränsar förslagen när de inte får vara ambitionshöjande eller kostnadsdrivande. Vi ställer oss frågande till om förändringarna kan ske utan, åtminstone över en period, ökade kostnader. Vidare kan det inte anses realistiskt att det ska kunna bli förändringar som leder till en bättre och mer hållbar socialtjänst utan extra kostnader och utan ambitionshöjande insatser.

Kapitel 7

7.3.4 Socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv

Postadress

Skyddsvärnet
Hornsgatan 123
117 28 Stockholm

Webbplats

www.skyddsvarnet.se

Organisationsnummer

802003-0832

Utredningens förslag: Socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv.

Att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv anser Skyddsvärnet är en av förutsättningarna för att skapa en välfungerande och ändamålsenlig socialtjänst. I förslaget bör betonas att tidiga och förebyggande insatser inte bara "kan" bidra till att behov av mer ingripande vård- och omsorgsinsatser skjuts fram, eller i bästa fall aldrig uppstår utan att det är ett faktum att det är så. Samma dignitet bör tillfalla formuleringen att de tidiga och förebyggande insatserna har en avgörande betydelse och inte bara att de kan ha det.

Förslaget bör konkretiseras med formulering av vilka åtgärder socialtjänsten ska ha för att tillämpning av det förebyggande perspektivet kan omsättas i utförandet.

Utgångspunkten har varit att utredningen inte får lägga förslag som är kostnadsdrivande eller ambitionshöjande. I utredningens förslag att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv konstateras att ju längre tid det tar innan effektiva insatser och åtgärder sätts in, desto mer fördjupas problemen, något som i sin tur ökar lidande och förstärker en negativ kostnadsutveckling.

Därför anser Skyddsvärnet att tyngden på det förebyggande bör förstärkas och konkretiseras för att undvika den negativa kostnadsutvecklingen. Precis som utredningen lyfter fram kan sociala investeringar i ett tidigt skede vara samhällsekonomiskt mer lönsamt, genom att investera i tidiga, förebyggande insatser, vilket minskar behovet av större mer ingripande insatser.

Viktigt att poängtera i sammanhanget är att en förstärkt satsning på det preventiva arbetet inte ska medföra en direkt reducerad insats vad gäller akuta åtgärder. Syftet är att ur ett långsiktigt perspektiv kunna minska dessa insatser. Detta riskerar slå mot utsatta människor i behov av stöd samtidigt som det skulle innebära en allvarlig risk för ansvarsförskjutning i samhällskontraktet.

Samverkan

Skyddsvärnet delar utredningens åsikt att en fungerande samverkan kan bidra till mer effektiva insatser och till att insatser kommer till stånd tidigare. Vidare beskrivs att socialtjänstens arbete behöver utvecklas både inom och utom samverkan. För enskilda individer som genomgår en rehabiliterande process är det ofta avgörande att samverkan sker mellan olika insatser inom socialtjänsten och att det inte uppstår glapp eller otydlighet när en insats övergår till en annan. Brist på samverkan kan förstärka upplevelsen av uppgivenhet och/eller svek från samhällets sida och vara direkt kontraproduktivt för rehabiliteringsprocessen. Socialtjänsten behöver därför ha ett tydligt ansvar för att samverkan ska ske enligt socialtjänstlagen.

7.4.3 Lätt tillgänglig socialtjänst

Utredningens förslag: Socialtjänsten ska inriktas på att vara lätt tillgänglig.

Skyddsvärnet ställer sig bakom utredningens förslag om en mer lätt tillgänglig socialtjänst. Enligt utredningens bedömning behövs en bestämmelse som ger tillgänglighetsbegreppet en generell betydelse för socialtjänstens verksamhet. Utredningen föreslår därför att en bestämmelse om att

Postadress

Skyddsvärnet
Hornsgatan 123
117 28 Stockholm

Webbplats

www.skyddsvarnet.se

Organisationsnummer

802003-0832

socialtjänsten ska inriktas på att vara lätt tillgänglig införs i socialtjänstlagens kapitel om socialtjänstens mål. Tillgänglighetsbegreppet behöver vara klart och tydligt definierat för att en sådan inriktning ska kunna omsättas i praktiken. En tydlig definition och konkreta förslag saknas av hur förslaget kommer se ut i praktiken. Det krävs även ett förtydligande om hur det ska gå till då förslaget inte får vara kostnadsdrivande. Förslaget innebär bättre kvalitet, service och ett enklare sätt att nå socialtjänsten, hur ska det gå till om inte det också innebär prioritering av vissa verksamheter över andra för att tillämpa förslaget?

12.3.3 Krav på uppföljning införs

Utredningens förslag innebär att bestämmelsen i nuvarande 3 kap. 3 § tredje stycket socialtjänstlagen om att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras kompletteras med ett uttryckligt krav på uppföljning. Skyddsvärnet anser att det är ett bra förslag. Reservationen består i att kommuner och andra aktörer måste ges rimliga förutsättningar för uppföljning så att det inte innebär ökat administrativt arbete som inte utförs pga för hög arbetsbelastning.

Kapitel 13

13.2.5 Det införs krav på ett respektfullt bemötande

Utredningens förslag: Enskilda ska bemötas på ett respektfullt sätt utifrån sina förutsättningar och behov.

Utredningens förslag om att införa krav på respektfullt bemötande lägger tyngd på flera områden som jämställdhet-, jämlikhet-, barnrätts- och kvalitetsaspekterna. Det innebär också att kontinuerlig kompetensutveckling måste införas för att kunna bemöta människor på ett respektfullt sätt och ta hänsyn till deras förutsättningar samt behov. Skyddsvärnet ställer sig positivt till förslaget. I syfte att markera betydelsen av ett respektfullt bemötande och kopplingen mellan bemötande och god kvalitet, föreslår utredningen att det ska införas en ny bestämmelse om att enskilda ska bemötas på ett respektfullt sätt utifrån sina förutsättningar och behov. En sådan bestämmelse klargör för den enskilde vad han eller hon kan förvänta sig vid kontakter med socialtjänsten.

Som ett led i en sådan bestämmelse behöver socialtjänsten utveckla utvärderingsmetoderna för att avgöra huruvida socialtjänsten efterlever att individen känner sig bemött på ett respektfullt sätt. En definition av skillnaden mellan möte och bemötande kan också tydliggöras i betänkandet.

Utredningen betonar att frågor om bemanning, tidsanvändning och arbetsmiljön i övrigt har betydelse för personalens möjligheter att bemöta den enskilde på ett respektfullt sätt. Frågan är återigen hur detta kan tillämpas med kravet på att det inte får vara kostnadsdrivande?

16.4.2 Ett mer ändamålsenligt begrepp än skälig levnadsnivå

Utredningens förslag: Begreppet "skäliga levnadsförhållanden" ska ersätta "skälig levnadsnivå" i den bestämmelse som reglerar rätten till bistånd för livsföringen.

Postadress

Skyddsvärnet
Hornsgatan 123
117 28 Stockholm

Webbplats

www.skyddsvarnet.se

Organisationsnummer

802003-0832

Skyddsvärnet tillstyrker förslaget om att "levnadsförhållanden" ska ersätta "levnadsnivå" i den bestämmelse som reglerar rätten till bistånd för livsföringen. Vidare delar Skyddsvärnet utredningens resonemang om att den enskilde ska tillförsäkras goda levnadsförhållanden och anser att det är den lydelsen som bör antas.

Kapitel 17

17.3.2 Ny bestämmelse om insatser utan behovsprövning

Utredningens förslag: Det införs en ny bestämmelse som anger att socialnämnden får tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning.

Utredningen menar att möjligheten att tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning bör tydliggöras och utvidgas. På så sätt kan enskildas delaktighet och självbestämmande öka såväl som det förebyggande arbetet kan stärkas. Vidare skapas bättre förutsättningar för effektiv resursanvändning.

Skyddsvärnet ställer sig positivt till att utvidga insatser utan behovsprövning. Vi har idag personer som söker sig till våra verksamheter och hänvisningen blir att först kontakta socialnämnden för en behovsprövning vilket leder till en lång handläggningstid innan hjälp tilldelas. Med denna åtgärd kan människor söka sig direkt till den utföraren de vill och få snabbare hjälp. Detta underlättar handlägningsprocessen och bygger vidare på förebyggande arbetet som är ett annat förslag i nya socialtjänstlagen. Det främjar den enskildes möjlighet till delaktighet och självbestämmande i hens rehabiliteringsprocess. Det är även främjande för en organisation som Skyddsvärnet som har möjlighet till flexibilitet och snabb hantering av individuella lösningar. Avsaknad av byråkratiska processer och snabb hantering har både ett förebyggande och ekonomiskt mervärde.

Det ska dock poängteras att det finns risker som medföljer lagförslaget. Förslaget innebär att landets kommuner ges stora friheter att tolka lagtexten och att det blir upp till varje kommun att sätta lägsta-nivån för vad som ska erbjudas. Risken är att kommunens ekonomiska förutsättningar påverkar vad som erbjuds till målgruppen och att det blir olika bedömningar beroende på var i landet du bor. Detta kan påverka samhällets mest utsatta som redan idag är lågprioriterade. Det finns en uppenbar risk att detta bidrar till en stor ojämlikhet mellan kommuner.

En farhåga är hur insatserna ska utformas, risk för felbehandling och att insatserna som erbjuds inte är rätt insats utifrån personens behov. Utredningen beskriver att insatserna ska vara allmänt inriktade och generellt anpassade vilket kan innebära avkall av behov som kräver mer individanpassning. Viktiga frågor blir därtill, hur ska man följa upp dessa insatser, samt hur vet personen att hen får rätt insats i rätt tid?

Skyddsvärnet vill även betona att det finns risker med förslaget som kan påverka kvaliteten och skapa en osund konkurrens mellan olika leverantörer. Förslaget behöver prövas så att det inte finns fallgropar där den enskildes intressen och behov kommer i kläm på bekostnad av leverantörers strävan efter hög beläggningsgrad och därmed en mer fördelaktig ekonomisk situation.

Postadress

Skyddsvärnet
Hornsgatan 123
117 28 Stockholm

Webbplats

www.skyddsvarnet.se

Organisationsnummer

802003-0832

Utredningen föreslår att besluten utan behovsbedömning bör formuleras som en befogenhet. Således får kommunerna tillhandahålla insatser utan behovsprövning, men är inte skyldiga att göra det. Tillämpningen kan bli komplex både på individnivå och ur utförarperspektiv. En aktör som tex Skyddsvärnet tar emot personer från många olika kommuner både i Stockholms län men också över hela landet. Handhavandet av vem som har möjlighet att få insats utan behovsbedömning och inte kan komma att resultera i en förstärkt upplevelse av olikheter och orättvisa och dessutom ett massivt administrativt merarbete. Hanterande av vistelsebegreppet behöver vara oerhört tydligt för att det inte ska uppstå en skevhet mellan kommuner och för att det inte ska uppstå en rättsosäkerhet. Frågan kvarstår även om vilka konsekvenserna blir då ett beslut utan behovsbedömning inte kan överklagas.

För att förslaget om insatser utan behovsprövning ska få önskad effekt och vara hållbart ser vi funktionen Socialt ansvarig samordnare som en nödvändig roll att införa för att säkerställa kvalitet och rättsäkerhet.

19.2.3 Bestämmelsen om barnets bästa anpassas till barnkonventionens lydelse

Utredningens förslag: Bestämmelsen om barnets bästa i nuvarande 1 kap. 2 § första stycket socialtjänstlagen omformuleras till att ange att vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Det införs även en kompletterande bestämmelse som anger att vid bedömningen av barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter.

Skyddsvärnet anser att det är mycket angeläget att barn i utsatta situationer får en stärkt position i kontakten med Socialtjänsten. Det förstärkta barnrättsperspektiv som utredningen föreslår och de presenterade förslagen inom ramen för detta är oerhört betydelsefullt. Slutligen ska betonas vikten av att alla barn inkluderas och omfattas av det starka barnrättsperspektivet, även papperslösa barn.

Skyddsvärnet genom

Nilla Helgesson

Direktor/VD

Postadress

Skyddsvärnet
Hornsgatan 123
117 28 Stockholm

Webbplats

www.skyddsvarnet.se

Organisationsnummer

802003-0832